Archetype

Οδός ονείρων

Ανδρέας Γιακουμακάτος - 09/06/2021

Οι διαστρώσεις του εδάφους στην Ακρόπολη είναι το κλασικό εκείνο θέμα που μπορεί να προκαλέσει ορυμαγδό σκληρά αντικρουόμενων απόψεων. Θα είχε διχάσει οποιαδήποτε επιστημονική κοινότητα οπουδήποτε στον κόσμο, και δεν υπάρχει διαβούλευση, συνέδριο ή κάποια άλλη μορφή ανταλλαγής απόψεων

που θα δημιουργούσε θετικές συγκλίσεις. Το βέβαιο είναι ότι υπάρχει ένα πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί και να λυθεί.

Μέχρι τη δεκαετία του 1970, στις αυγουστιάτικες πανσελήνους είχαμε τη μεθυστική και αλησμόνητη εμπειρία να ξημερωνόμαστε μέσα στον ναό του Παρθενώνα. Η είσοδος επιτρεπόταν στο εσωτερικό όλων των μνημείων και η νυχτερινή εμπειρία ήταν μοναδική. Τα χρόνια όμως άλλαξαν, ο αριθμός των επισκεπτών πολλαπλασιάστηκε και σήμερα είμαστε αναγκασμένοι να «περιερχόμαστε» τα μνημεία εξ αποστάσεως. Η τάση αυτή χαρακτηρίζει πλέον διεθνώς τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία που υφίστανται περισσότερο την τουριστική πίεση: ενδεικτική περίπτωση, στο μουσείο Ουφίτσι της Φλωρεντίας, η απαγόρευση πλέον εισόδου στο αριστουργηματικό οκταγωνικό «βήμα -tribuna- του Μπουονταλέντι», πρώιμο παράδειγμα ιστορικής μουσειογραφίας (1583), με δυνατότητα σήμερα περιμετρικής μόνο θέασής του.

Το ζήτημα του αριθμού επισκεπτών στα μνημεία και η πίεση που ασκείται σε αυτά, έχουν πάρει σήμερα πολύ μεγάλες διαστάσεις διεθνώς. Παρόλες όμως τις απόψεις που διατυπώνονται και τις λύσεις που προτείνονται, κανείς δεν έχει τολμήσει να προχωρήσει σε συγκεκριμένα μέτρα, ούτε καν στη Βενετία, όπου πρόκειται για θέμα επιβίωσης. Το μόνο που έχει συμβεί εκεί, προς το παρόν, είναι η ψήφιση ενός νόμου για την απαγόρευση της διέλευσης μεγάλων πλοίων μπροστά από την πλατεία του Αγίου Μάρκου, για την εφαρμογή του οποίου θα χρειαστούν πολλές ακόμη νομικές και άλλες ρυθμίσεις… Σήμερα μάλιστα, με την οικονομική κρίση στο απόγειο παντού μετά την πανδημία, είναι ακόμη πιο δύσκολο να γίνουν αποδεκτά μέτρα ελέγχου του τουριστικού ρεύματος, σε χώρες όπως η δική μας που βασίζονται στον τουρισμό για τη διαμόρφωση του ακαθάριστου εθνικού τους προϊόντος.

Οι αντιδράσεις που έχουν προκαλέσει τα πρόσφατα έργα στο έδαφος της Ακρόπολης είναι κατανοητές, για όλους εμάς που έχουμε πλέον μια εξιδανικευμένη και γι’ αυτό φανταστική αποτύπωση του μνημείου στο μυαλό μας. Στην πραγματικότητα δεν θα επιθυμούσαμε καμία σύγχρονη επέμβαση πάνω στον βράχο της Ακρόπολης, αγνοώντας με αυτόν τον τρόπο την ανάγκη διαχείρισης του μνημείου. Από την άλλη πλευρά, νομίζω ότι η φιλοδοξία «καθολικής αποκατάστασης μιας αρχικής μορφής, ιστορικά προσδιορισμένης, του ελεύθερου χώρου ανάμεσα στα μνημεία» έχει και αυτή ένα ουτοπικό στοιχείο. Θεωρεί ότι μπορεί να επιλεγεί ένα ιστορικό παρελθόν αναφοράς, για την αποκατάσταση σήμερα μιας ιδανικής και «τελικής» εικόνας του μνημείου που θα κληροδοτηθεί στο μέλλον. Κάτι τέτοιο δεν μας έχει ζητηθεί. Είναι σκόπιμη η αναζήτηση και αποκατάσταση μιας αρχετυπικής εικόνας ή είναι σκόπιμη η επαρκής και ασφαλής διάσωση και συντήρηση του υπάρχοντος; Οι επεμβάσεις που επιχειρούμε σήμερα αφορμώνται από τη δική μας πολιτισμική αντίληψη και τις δικές μας αξιολογικές ιεραρχήσεις του παρελθόντος. Στο μέλλον αυτές οι ιεραρχήσεις και οι αντίστοιχες επιλογές είναι θεμιτό και προβλεπόμενο να διαφοροποιηθούν.

Η σημερινή προσέγγιση της διάστρωσης του εδάφους στην Ακρόπολη εξασφαλίζει συνθήκες πολύ καλής επισκεψιμότητας του μνημείου και αυτό είναι ιδιαίτερα ωφέλιμο για όλους μας ανεξαιρέτως. Το πρόβλημα έχει προκληθεί κατά τη γνώμη μου από την αντίθεση του καινούριου υλικού απέναντι στο ατελές αρχαίο, κάτι ωστόσο αναπόφευκτο. Το υλικό που έχει χρησιμοποιηθεί, δηλαδή τεχνητός λίθος με περιεκτικότητα 12% σε τσιμέντο, είναι μάλλον το καταλληλότερο από όσα διαθέτουμε σήμερα για αυτή τη δουλειά, από την άποψη της υφής, του χρώματος και της μορφικής ουδετερότητας, αλλά και από την άποψη της ασφάλειας και της προστασίας του υπεδάφους. Πιθανώς κάποιες λεπτομέρειες της υλοποίησης θα μπορούσαν να έχουν εκτελεστεί διαφορετικά, όπως για παράδειγμα οι πλευρικές ακμές της διάστρωσης που δείχνουν πολύ σκληρές και αντιπαρατίθενται στην «οργανική» φύση του πετρώδους εδαφικού περιβάλλοντος. Το σημαντικότερο ωστόσο είναι ότι η επέμβαση είναι απολύτως αντιστρέψιμη, δίχως άλλη ζημιά του μνημείου. Έχω την πεποίθηση ότι σε λίγα χρόνια, όταν το καινούριο γίνει και αυτό παλιό, όταν δηλαδή η φυσική φθορά μέσα στον χρόνο αφήσει τα ίχνη της στις σημερινές διαστρώσεις, πιθανώς όλη αυτή η τρέχουσα συζήτηση θα δείχνει σαν φαινόμενο της εποχής.

Εισαγωγική εικόνα: Η διάστρωση στην ανατολική όψη του Παρθενώνα (φωτ. Α. Γιακουμακάτος)

Το άρθρο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα "Το Βήμα", 23.5.2021